



1 Nagy Sándor
2 Trux Hugó
3 Fráter Imre
4 Cséry Gábor
5 Véber Ottó
6 Jókuthy Albert
7 Széll Farkas
8 Polgár Ignác
9 Buday János
10 Szabó János
11 Szentimrey Jernő

12 Jancsó György
13 Janecsó István
14 Farkas Géza
15 Fittler Imre
16 Wattay Dezső
17 Barcza Gábor
18 Tatity Milutin
19 Kovács Béla
20 Sey András
21 Rósa Kálmán

22 Káplány Géza
23 Danilevics Elek
24 Fényes Miklós
25 Tóth László
26 Hüvös Károly
27 Németh Péter
28 Marianescu Athanáz
29 Valkai Bertalan
30 Adám András
31 Paiss Andor

32 Horváth Kálmán
33 Urhan Adolf
34 Garam Jenő
35 Pilch Antal
36 Parvy Iván
37 Mezey Albert
38 Bernáth Géza
39 Schmid Géza
40 Burghardt Lipót
41 Kiss Gábor.

A DECENTRALIZÁLT KIRÁLYI TÁBLA.

A NEMZETI KASZINÓ.

Irta: ILK MIHÁLY.

(Utánnomás tilos.)

Budapest főváros társadalmi életének s mondhatjuk meglepő gyors fejlődésének egyik jelentékeny tényezője a nemzeti kaszinó.

Alánglelkű Széchenyi István grófot, kit már kortársai a «legnagyobb magyar» melléknévvel tisztelték meg a nemzeti kaszinó megalkotásánál fontos nemzeti és hazafias czélok vezérelték.

A nemzeti kaszinó alapítása előtt a magyar társadalom képe nagyon szomorú volt. Az arisztokrácia és nagybirtokos osztály külföldön, kivált Bécsben keresett magának szórakozást, s a császárváros zajában és élvezetei között hazájáról s nemzetéről megfeledkezett, nyelvre s érzelmre egyaránt elnémetesedett.

A nemzeti érzelmekhez hű köznemesség, a kor súlyos szellemi és politikai nyomása alatt, tompa aléltóságban szenvedett. A társadalmi osztályok között szigorú válaszfal emelkedett; arisztokrácia, köznemesség és polgári rend közötti érintkezésre még csak gondolni is merészség volt; mindenik osztály külön élte le napjait: a szellem nélkülözötte a tőkét, a tekintély megvetette a munkát, s a

munka sehol nem talált méltánylatot. Nem volt egy közös érintkezési pont, egy összekötő kapocs mely a jókat nagyobb czélok elérésére egyesítette volna.

Ez volt a magyar társadalom képe gróf Széchenyi István fellépte előtt, s hogy az máig oly örvendetes változást s hazafias, nemzeti irányu fejlődést mutat, ebben része van a nemzeti kaszinónak is.

A szórakozást, élvezet külföldön kereső arisztokráciát és nagybirtokos osztályt a nemzeti kaszinó gyűjtötte először össze; itt találtak kényelmes otthont, üdülést szórakozást, s mert a kaszinó utján — mely a születés, vagyon és szellemarisztokráciájának gyűlhelye lett — kellemes társadalmi élet fejlődött ki, megszerették a fővárost, abban állandó lakul palotákat emeltek s nem találták többé szükségesnek a külföldet oly gyakran fölkeresni, vagy mint azelőtt sokan tették, egész életüket ott leélni. A főváros után megszerették az országot, a népet, levetkőzték az idegent, s a nemzeti nyelvet, erkölcsöt és szokásokat visszahelyezték természetes jogaikba. A milliók, miket

ezelőtt külföldön fecséretek el, most benn maradtak az országban, közintézetek emelkedtek s a hazai tudomány, irodalom, művészet, ipar és kereskedelem új lendületet, új fejlődést vett, az egész közszellem átalakult.

S a mi egyik nagy érdeme a nemzeti kaszinónak, ez egyesület volt az, mely a társadalmi osztályok közötti áthidalhatatlannak látszó válaszfalat ledöntötte s a kaszt-szellemet megszüntette; mert minden arisztokratikus színezete daczára is osztálykülönbség vagy pártszempont a tagok megválasztásánál szóba nem jöhet s a felvétel kellékeit az alapszabályok: «a tisztesség, műveltség, feddhetlen jellem és önállóságban» állapítják meg; s hogy a tagválasztásoknál tényleg eme mérték alkalmaztatik, erről könnyen meggyőződést szerezhethünk, ha csak egy pillantást vetünk a kaszinó tagjainak névsorára, hol a legfényesebb arisztokrata nevek mellett bírók, ügyvédek, orvosok, tanárok neveivel találkozunk, s a hadsereg és hivatalnoki kar is tekintélyes számban van képviselve.

Igy valósult meg Széchenyi István gróf nagy ideája a különböző társadalmi osztályok egyesítéséről!

1827. április 24-én egy nagyobb társaságban pendítette meg gr. Széchenyi István az eszmét, hogy a közművelődés, közhasznú eszmecsere és kellemes társalgás előmozdítása céljából egyesület alakíttassék; az eszme köztetszéssel találkozott, s pár nap alatt 108-an jelentkeztek a tervbe vett egyesület tagjaiul. 1827. június hó 10-én tartotta a nemzeti kaszinó alakuló ülését a Dorottya-utczai (most

5 szám) Fogel féle házban melynek egész emeletét saját egyleti céljaira bérbe vette; ekkor már 175 tagja volt a kaszinónak; 1830-ban: 352; 1840-ben: 466; 1850-ben: 445; 1860. 474; 1870-ben: 744; 1880-ban 716; 1890. pedig 719 volt tagjainak száma, köztük, mint tiszteleti tag, Angliá gavallér trónörököse Albert Edward walesi herceg, kinek fényes társadalmi tulajdonai és lebilincselő egyénisége, még ama magas állás nélkül is, hova a sors helyezte, részére minden szívet megnyert volna; — 1881. óta szerencsés őt a kaszinó tagjai közé számíthatni, s valahányszor Budapesten megjelen mindig méltó ünneplés tárgyát képezi.

Másik díszétől, Ausztria-magyarország fenkölt lelkű trónörökösétől, Rudolf főhercegtől, a halál fosztotta meg a kaszinót; sok kellemes órát töltött itt a megboldogult, ki két országnak volt bálványa, reménye; ezek közül csak egyet kívánok megemlíteni: 1885. augusztus havában volt, midőn a budapesti országos kiállítás megtekintése után a késő délutáni órákban fenséges nejével együtt kereste fel a nemzeti kaszinót. Károlyi István gróf, ki mint a kaszinó elnökgazgatója fogadásukra sietett, gondoskodott róla, hogy a fenséges pár jól találja magát. Az ebédet néhány meghívott kaszinói tag társaságában költötték el s Berkes bandája szebbnél-szebb fülbemászó nótákkal anynyira lebilincselte a fenséges párt és kíséretöket, hogy a szolgálattelvő szárnysegéd a Bécsbe indulásra kitéűzött időpontról megfeledkezve, félórával később jelentette, hogy a mozdony fűtve van; de a trónörökös

mosolyogva intett a kétségbeesett szárnysegédnek, hogy csak hadd fűtsék azt a mozdonyt tovább, — s fűtötték is, mert a fenségek oly jól találták magukat, hogy az indulásra kitéűzött 9 órából 11 óra lett, mikor a vonat a budapesti pályaudvarból kirobogott.

Bizonyára az itt töltött kellemes órák hatása alatt határozta el magát ő fensége arra, hogy a kaszinót Benczur által festett életnagyságú arczképével ajándékozza meg. A kép el is készült, már ki volt tűzve a leleplezés napja is, midőn 1889. évi január 30-án jött a megdöbbenő hír, hogy a nemeslelkű királyfi szíve megszűnt dobogni.

Albert Edward walesi herceg már előzőleg megküldötte a kaszinónak Angelli tanár által festett életnagyságú arczképét, mely vonásait angol lovastábornoki egyenruhában örökíti meg. Mindkét arczkép a kaszinó nagy ebédlőjében van elhelyezve.

A kaszinó tagjairól rendszeres statisztikát összeállítani hosszadalmas volna, de annak illusztrálására, hogy mennyire nem exclusiv jellegű, felémlíthetjük, hogy rendes tagjai között van két királyi herceg és pedig Ernő Ágoston cumberlandi és Dom Miguel braganzai hercegek, továbbá mintegy 370-en a főnemesi családok tagjai közül, s 300-on felül az akadémia, bírói kar, a hadsereg, hivatalnoki kar, földbirtokosok, orvosok, tanárok stb. közül; egyszóval együtt van ott a magyar társadalom színe java és sokan a külföld nevezetesebb személyiségei közül.

A nemzeti kaszinó 64 éves múltja alatt a nemzeti és hazafias érzelmek-

nek mindig hű őre volt, a nemzet örömeiben és gyászában egyaránt részt vett, s bár az egyesek és magánosok nyomorának enyhítését saját külön céljai feláldozásával nem vonhatja feladatai körébe, országos és közczzélokra nem szokott fukarkodni filléréivel. Az 1848/49-iki szabadságharc is a nemzeti törekvések pártján találta a kaszinót s midőn a kormány áldozatra szólította fel a honlakosait, a nemzeti kaszinó is sietett összes arany- és ezüst-neműit, valamint egy egyleti ház vételére félretett 20.000 pfrtnyi összes vagyonát önkéntes hazafiúi áldozatul a hazai oltárára letenni. Hasolókép járt el a szegedi árvíz alkalmával is, midőn ismét ezreket áldozott a súlyosan meglátogatott város lakosai nyomorának enyhítésére.

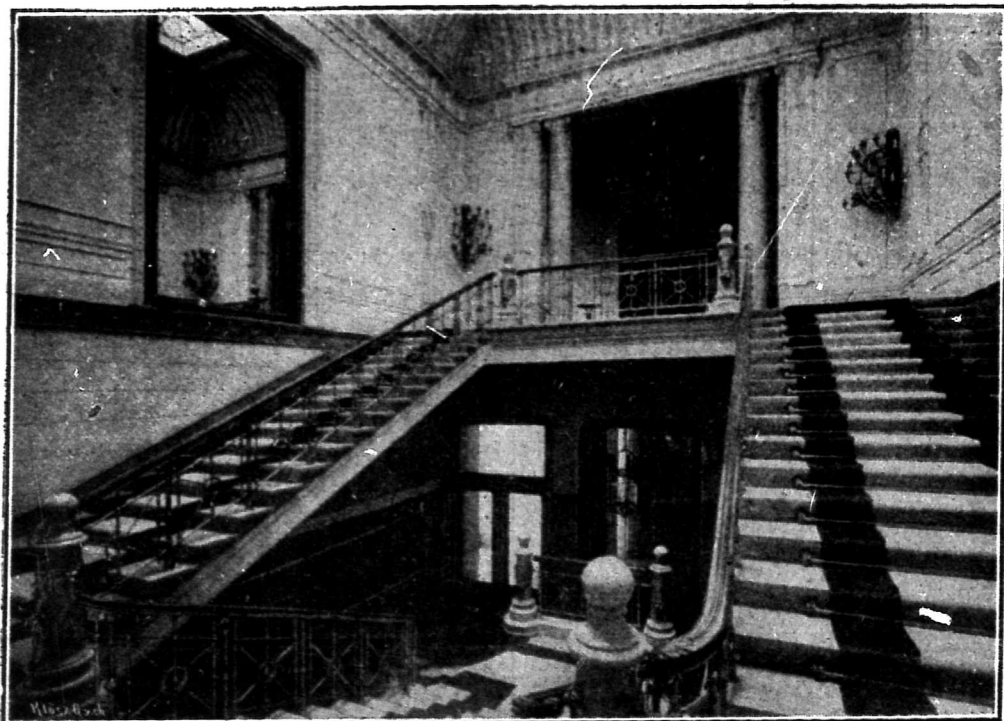
A kaszinónak már alapításától kezdve az volt legfőbb törekvése, hogy saját otthonnal bírjon, mely egyedül és kizárólag az egyesület céljait szolgálja; eme óhaja csak 1871-ben valósulhatott meg, midőn gróf Szapáry Antal igazgatói működése alatt jelenlegi palotáját megvásárolta.

Eme palota megvételével a kaszinóra nézve egy új korszak vette kezdetét; az egyesület tagjainak szükséglete, kényelme, szórakozási eszközei kiváló gonddal találkoztak, s a palota az egyesület céljaira teljesen átalakított, úgy, hogy az európai kontinensen alig van klub, mely tagjainak annyi kényelmet és szórakoztató eszközt nyújtana, mint a nemzeti kaszinó. Termei fejedelmi fényvel vannak berendezve; olvasó-termében 160 hazai és külföldi lap és folyóirat kínálko-

zik szórakozásul; könyvtára, melyre a kaszinó alapítása óta 160.000 frtnál többet fordított, több mint 30.000 kötetet tartalmaz, köztük olyan ritkaságokat, mint Calepinus szótárának bazeli kiadása 1605-ből és sok nagybecsű kéziratot. Mint könyvészeti ritkaság említésre méltó az «Augsbur-

lamai vannak, a kaszinóban talál olyan konyhát, melynél különbet a monarchiában sehol sem találhat.

A kaszinónak emez általános jellemzése után talán nem lesz érdektelen kissé a helyiséggel és a kaszinói élettel is megismerkednünk; erre legjobb lesz egy délutáni órát válasz-



A NEMZETI KASZINÓ LÉPCSŐHÁZA.

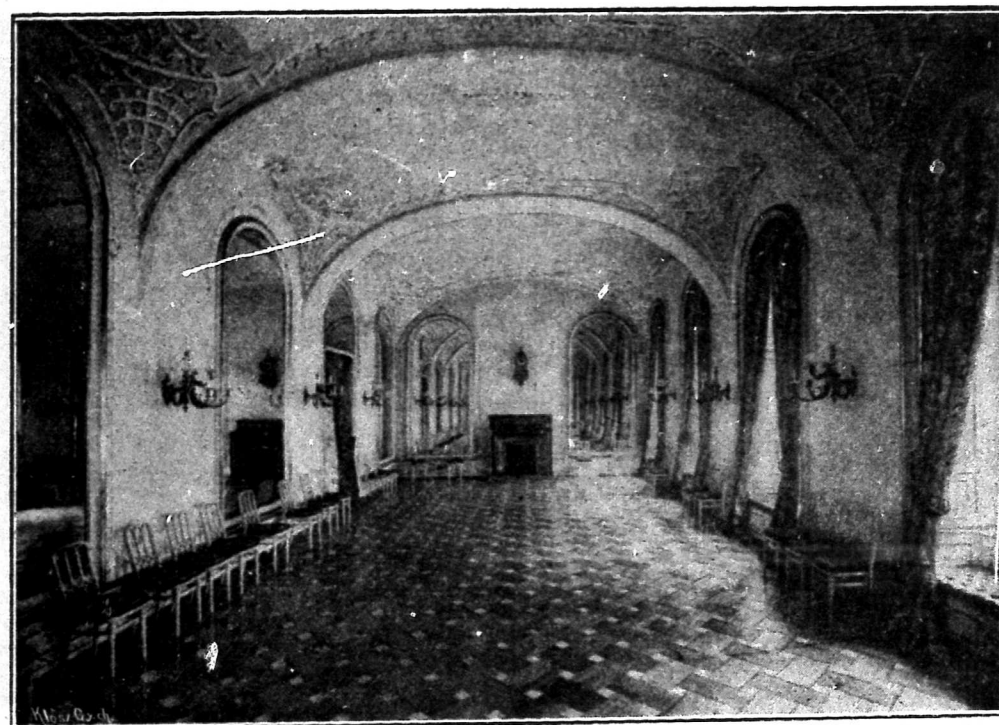
ger Allgem. Zeitung», mely 1798-tól és a «Quarterly Review», mely hasonlókép alapításától kezdve megvan a kaszinó birtokában, s e mellett sok oly nagybecsű mű, mit magánosok nagy értéke miatt alig szerezhetnek meg; kit a tudományos buvárlatok kifárasztottak üdülést, szórakozást találhat a billiárd-, sakk- vagy kártyaszaloknál; a kinek ingyencz haj-

tanunk, mikor a kaszinó kissé élénkülni kezd.

Délután 5 óra van, midőn kocsink a kaszinó kapuján berobog; kocsink ajtaját díszbe öltözött kapus nyitja ki, s midőn a lépcsőházba benyitunk, gazdag ezüst-vörös zsinóros öltönyű, kifent bajuszú huszárok sietnek elénk, hogy felöltönk és kalapunkat átvegyék. — A legtisztább francia re-

naissance stílusban épült lépcsőház meglepő benyomást gyakorol az idegenre, — önkénytelenül szétekint. A két szárnyban megindult lépcsőzet, — melynek alján szürke márvány kandallóban barátságos lángok lobognak, — néhány lépcsőfok után egyesülve, az első emelet fele magas-

E lépcsőház, mely Károlyi István gróf elnökgazgató finom műízlését hirdeti, az 1890-ik év őszén készült el, s ezzel befejezést nyertek azon nagyszabású átalakítások, melyeket az egylet célja, a tagok kényelme, de másrészt a kaszinó mint testület tekintélye érdekében is, a kaszinó



A NEMZETI KASZINÓ DÍSZ-TERME.

ságáig halad, hol ismét két szárnyra oszolva, kétimpozáns szürke márvány oszlop által határolt előcsarnokban ér véget. A padló alul felül vörös-fehér márvány mozaikkal van kirakva; az egész lépcsőház a tetőről nyeri világosságát, melynek üvegében izléses díszítések között, a kaszinó monogramja van számtalan változatban beégetve.

elkes elnökgazgatója, tervszerűen haladva, 12 év alatt következetesen keresztül is vitt. — S valóban, 12 éves igazgatói működésére mivel sem tehetne volna fel méltóbban a koronát, mint eme lépcsőház építésével, mely a késő utódoknak is ékesszólóan fog beszélni azon időről, mikor Károlyi István gróf volt a kaszinó igazgatója.

A lépcsőház előcsarnokából a Széchenyi-terembe nyitunk, melyben a főhelyet a kaszinó nagynevű alapítójának: gróf Széchenyi Istvánnak olajfestésű arcsképe foglalja el. A falak mellett sötétzöld bőrpamlagok terülnek el, a falakat és a mennyezetet művészi faragású faburkolat, a padlót pedig sötétvörö: smyrna szőnyeg fedi, melyben a kaszinó monogramja kék színben beleszőve számtalanszor ismétlődik.

E teremből jobbra a vörös szalonba nyitunk, mely butorainak színétől nyerte elnevezését; a falakat itt aranyvirágokkal díszített barna bőrkárpit fedi, az ablakokkal szemben gyönyörű művű fekete márvány kandalló van, melynek barátságos lángjait nagy társaság üli körül; úgy látszik a sportsmann-ek közé tartoznak, mert épen a legközelebbi tavaszi versenyek esélyeit beszél meg; hogy a nézetek nem mindenben találkoznak kitűnik a vita élénk hangjából, míg végre egy hang azal dönti el a vitát, hogy: «majd meglátjuk májusban!» A kandalló feletti óriási tükör megtízszereve sugározza vissza a mennyezetről lecsüngő csillár lángjait; az ablakokról sötétkék színű nehéz peluche függöny omlik alá, míg a padlót fedő sötétkék alapzatú szőnyegből, melybe a kaszinó monogramja vörös színben van beleszőve, élénken emelkedik ki a szalon vörös bőrbutorzata, zöld márvánnyal fedett asztalai, melyeken értékes díszművek fekszenek.

Különös hang kelti fel figyelmünket, midőn a vörös szalonon átmenve egy öt ablak által megvilágított óriási terembe érünk, de szétnézve, meg-

nyugvással látjuk, hogy eme különös hangot csontgolyók összeütődése okozza; a billiárd-teremben vagyunk. Három tekeasztal foglalja el eme nagyterem közepét, s hogy a billiárdozás még mindig a kellemes, szórakoztató játékok közé tartozik, mutatja az, hogy mindhárom asztal el van foglalva.

A terem két keskenyebb fala mellett, kissé emelkedett helyen, hogy a játék menetét a nézők is figyelemmel kísérhessék, sötétzöld peluche pamlagok húzódnak, a falakat megyszín alapzaton gazdag aranyvirágú kárpit fedi, s a mennyezetről három 2—2 ágú csillár veti fényét a billiárdasztalokra; a terem négy sarkát dákókból összerakott gúlák foglalják el.

A billiárd-teremből, a már előbb leírt vörös szalonon át, a Deák-szalonba érünk, mely terem Deák Ferencznek itt elhelyezett életnagyságú arczképéről vette elnevezését. Kedvencz tartózkodási helye volt ez a haza bölcsének, ki a kandalló előtt ülve, kezében egy tűzcsiptetővel, sokszor hallatta itt magvas alkotmányjogi fejtegetéseit, majd egy-egy jóízű adoma siklott le ajkairól, mely hallgatóit derült kedvre hangolta. Ezen terem berendezése önkénytelenül komoly hangulatot kelt a szemlélőben; széles pamlagok, nagy barna bőrfauteuil-ök csoportokba állítva, közöttük kis fekete fényezett asztalkák: Deák Ferencz képe alatt szép mívű fekete vas kandalló, a falakon a kaszinó régi igazgatóinak, mint gróf Károlyi György, gróf Szapáry Antal és báró Wenckheim Béla stb. arcsképei; — míg a padlón elterülő nagy smyrna szőnyeg élénkebb színe né-

mileg enyhíti a terem komoly hangulatát.

A Deák-szalon után 3 játékszoba következik, melyek berendezése csaknem egyforma; mindenik teremben több zöld posztóval bevont játékasztal van fölállítva, az asztalok négy sarkán bronz tartókban gyertyák égnek, melyek fényét apró zöld ernyőcskék mérséklék; az asztalok körül kényelmes támlásszékek, a padló mindenütt nehéz szőnyeggel borítva.

A játékszobák mellett egy kis írószoba minden szükséges kellékekkel gazdagon felszerelve és egy kistoiletteszoba foglal helyet.

A végső játékszobából az olvasóterembe nyitunk. Ezen öt nagy ablak által megvilágított terem közepét zöld bársony takaróval leterített óriási asztal foglalja el, melyen izléses kemény borítékokban a hazai és külföldi lapok nagy száma fekszik; az asztal mellett két sorban kényelmes zöld bőrfauteuil-ok, hasonló támlányok húzódnak végig a falak mentében is, közöttük itt-ott változatos alaku kisebb asztalkák. A terem mennyezetről három óriási hármass csillár függ alá, míg a falakra ügyes szerkezetű térképek vannak erősítve, melyeket egy nyomással le- vagy fölhengeríteni lehet; egy kézi könyvtár s egy ujság-szekrény egészíti ki e terem butorzatát, melyek elseje a mindennap szükséges lexikonok, szótárak és törvény-gyűjteményeket tartalmazza, hasonlóképp ide tétetnek ki a könyvtár részére időről-időre beszerzett legújabb irodalmi termékek; a másik szekrényben a kaszinó részére járó lapok nyernék bizonyos időre elhelyezést, azon célból, hogy a ki vala-

mely régebben megjelent hírlapi cikkek iránt érdeklődik, azt könnyen megtalálhassa.

Az olvasóteremből csigalépcső vezet fel a II-ik emeleten elhelyezett könyvtárba (lásd képet a 136. lapon). Károlyi István gróf elnök-igazgatónak kezdeményezésére 1886-ban alakították át a könyvtári helyiségek azon formára, melyben azok most láthatók. A 30.000 kötetet képviselő könyvtár egy óriási nagy és két kisebb teremben van elhelyezve. A nagy terem közepét négyszögű sötétzöld peluche pamlag foglalja el, melynek közepéből kis könyvszekrény emelkedik ki, hova kisebb alakú díszművek helyeztetnek el. Köröskörül a falak mellett komoly izlésben tartott, itt-ott karcsú oszlopokkal megszakított könyvszekrények vonulnak végig s emelkednek fel egész a mennyezet magasságáig. Eme könyvszekrények félmagasságban üveg alatt záródnak s azon felül nyitottak.

A pamlag előtt tölgyfaasztal s ezen változatos díszművek hevernek. Még két kisebb mellékterem tartozik a könyvtárhoz és a hírlapkönyvtár, mely egyszersmind a könyvtárkezelő dolgozószobáját képezi.

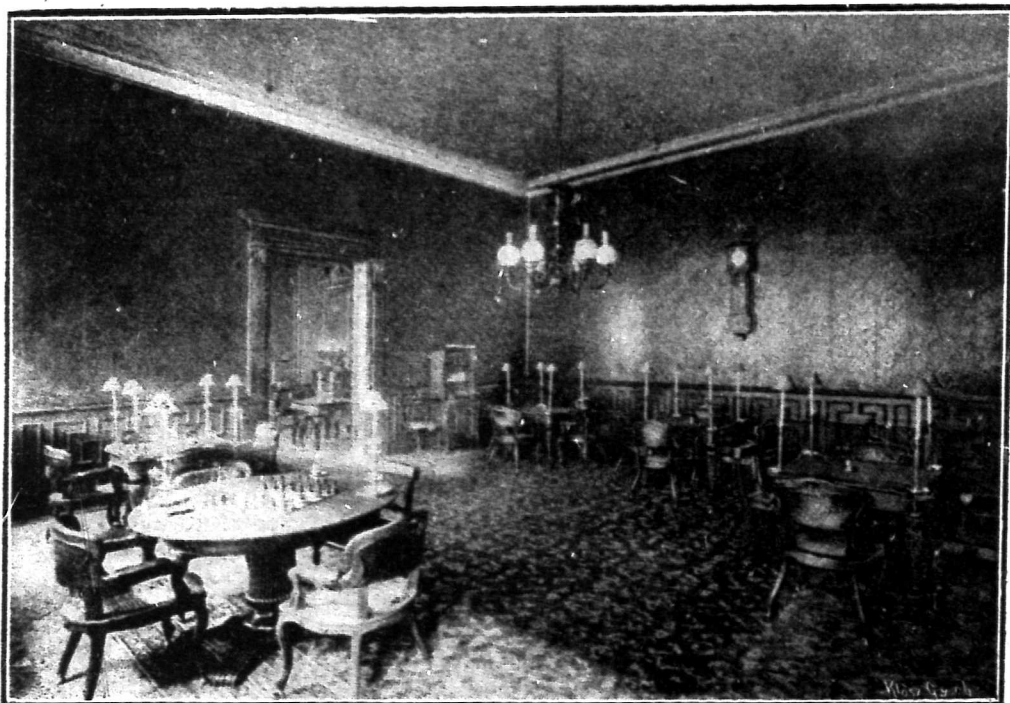
Ha az első emeletre, a Széchenyi-szalonba visszatérünk, észre fogjuk venni, hogy az innen balra nyíló helyiségeket körútunkban még nem érintettük.

Itt találjuk az ugynevezett «galleriát», mely kivált a kora délutáni órákban, midőn a képviselőház tárgyalásai befejeztetnek, szokott legélénkebb lenni; de most is nagyobb társaság csoportosul egy kiváló parlamenti szó-

nok köré, ki a napirenden levő törvényjavaslat s a mai tárgyalás jelentősebb mozzanatait élénk kommentárokkal kíséri. Természetesen, az ellenkező vélemények itt sem hiányzanak s a képviselőházban megszokadt vita itt folytatódik tovább s nem egy törvényjavaslat

márvány kandalló foglalja el, mi fölött egész a mennyezetig emelkedő tükör díszlik; a kandallón nagyértékű antik óra, két oldalt sokágu gyertyatartók; a kandallóval szemközti falon gyönyörű tigrisbőr függ, a világhírű vadász Gerard kapitány ajándéka.

E teremből a nagy ebédlőbe jutunk,



A NEMZETI KASZINÓ JÁTSZÓ-TERME.

sorsa dől el ez en miniatúr országgyűlésen.

E helyiség berendezésénél a bordeaux-vörös szín az uralkodó; ilyen színű peluche pamlagok és fauteuilok támaszkodnak két oldalt a fal mellé, itt-ott szeszélyes formájú kisebb asztalok. Az ablakokkal szemben elnyúló fal középpontját egy elsőrangú művész vésője alul kikerült fehér

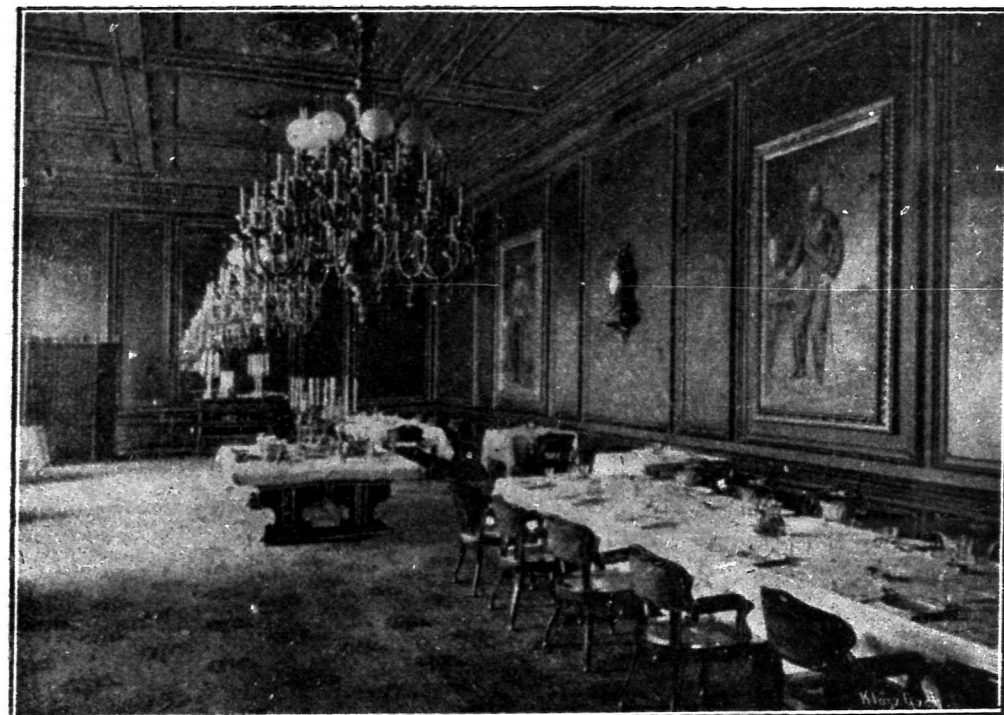
hol a jelenkor két legnagyobb mestere által festett életnagyságu arckép vonja magára figyelmünket; egyik az oly korán elhunyt Rudolf főhercezkoronaörökös, másik pedig Albert Edward angol koronaörökös ábrázolja.

A mennyezetről két óriási gázcsillár függ alá, a teremben állandóan megterített asztalok, a terem közepén az úgy-

nevezett tálaló asztal, melyen nagy ezüst virágtartóban hatalmas bokréta díszlik. A terem két szemközti oldalon levő óriási tükrök, a mint a csillárok káprázatos fénye rájuk esik, a terem hosszú sorát mutatják. Itt is, mint a többi termekben süppedő szőnyegek borítják a padlót.

szinónak alkalmi helyiségei, mint a tánczterem, hol kisebb tánczmulatásokat szoktak rendezni, de nagyobb ebédekre is fel szokták ezt használni.

A tánczterem mellett fekszik az úgynevezett «hölgy-kabin», női ebédlő, mely egy kis szalonnal áll összekötte-



A NEMZETI KASZINÓ SZÉCHENYI-TERME.

Az ebédlőből oszlopokon nyugvó tágas üvegterrassera lépünk ki, mi hasonlóképp étkezőhelyül szolgál; kiválóan kedvelt hely ez a meleg nyári napokban, mert ennek levegőjét egy az udvaron alkalmazott ugrókútból közvetlenül a terrasse mellett felszökő hatalmas vízszugár állandóan hűsen tartja.

A földszinten vannak még a ka-

tésben és még 5 más kisebb elkülönített étkező-helyiség. Ha még megemlítjük a II-ik emeleten fekvő 5 öltöző-kabint, a titkár irodáját és a mellette levő üléstermet, befejeztük a nemzeti kaszinó helyiségeinek vázlatát.

Ha ama kényelmet, pazar fényt, a szórakozási eszközök nagy sokaságát, miket a kaszinó tagjainak nyújt figyelembe vesszük, valóban nem

sokalhatjuk a 120 frt tagdíjat, mit (a megválasztáskor egyszermindenkorra lefizetett 200 frt felvételi díjon felül) évenként fizetnek.

A kaszinó egyik nevezetességét képezi az úgynevezett «Széchenyi-album», hova a Széchenyi-lakomákon évenként tartott emlékbeszédek gyűjtetnek össze. Ez album br. Liphay Béla, a kiváló műizléséről ismeretes főúr ajándéka, ki azt, miként a dedicatio mutatja «kis emlékjelül» ajánlotta fel a kaszinónak. Eme lakomák tulajdonképpen emlékünnepek, évenkénti tartására tulajdonképpen gróf Széchenyi István végrendeletének egyik intézkedése adta meg az eszmét. Pozsonyban 1833. április 27-én kelt és Pesten 1841. december 5-én módosított végrendeletében ugyanis így intézkedett: «17. A pesti nemzeti kaszinó-társaságnak ajándékozok egy kétszáz aranyat (200 #) érő serleget, melyet ti kedves barátim jó ízléssel s im ezen felirással készíttetni ne terheltessetek: «Nem halt az meg, ki honosinak emlékezetében él» — oly szoros feltétel alatt, hogy minden esztendőben tartassék ott egy részvényesi ebéd s akkor az én emlékezetemre írassék ki az említett serleg, mely az akkori borok leg-helyesebbikével legyen meg- s megtöltve.»

A nemzeti kaszinó ezen hagyományt kegyelettel fogadván, 1861. évi január hó 30-án tartott közgyűlésén határozatilag kimondta, hogy: «a nagy hazafi gróf Széchenyi István emléke minden évben lakomával ünnepeltessék meg», s ez időtől kezdve évről-évre megtartatnak a kegyeletes ünnepélyek, hol a szónokul felkért

tag, kezében a Széchenyi serleggel tart emlékbeszédet a legnagyobb magyar felett.

Ez alkalmat a szónokok gyakran közállapotainkra vonatkozó jelentőségteljes politikai nyilatkozatokra is felhasználják, miáltal eme lakomák jelentősége a kaszinó falain kívül is évről-évre növekszik, úgy, hogy az ma már a közönség élénk érdeklődésének képezi tárgyát.

Másik nevezetessége a kaszinónak a «Vendégkönyv.» Négy vaskos kötetet foglal el az a több mint száz-ezernyi név, melyeknek tulajdonosa 1827. óta a kaszinót, mint vendégek, az öt világrészből fölkeresték. Ez óriási névsorból valóban nem tudom kiket említsek fel mutatóul, főleg mivel némely lapokon olyan exotikus formájú betűket látok papírra vetve, hogy azon eligazodni egy Vámbéry rengeteg nyelvismerete volna képes. A mint felnyitom a legújabb kötetet elébem tűnik 1885. július 26-iki kelttel hazánk oly korán letűnt fényes csillagának, Rudolf trónörökösnek neve, fölötte ott látható Stefánia trónörökösnek karakterisztikus aláírása — az egyedüli nő, kinek neve a vendégkönyvben előfordul; ott látom ugyanazon év október 11-iki dátummal a mostani német császár nevét, ki akkor még «Wilhelm, Prinz von Preussen»-nek írta magát, ott van Izmail basa, Egyiptom volt alkirálya, ott egy másik fejedelmi név, Milán, szerbia királya, Lord Campbell — ki, ha emlékezetem nem csal, Irland alkirálya volt valaha, ott látom a Bismarck által halálra üldözött Árnim gróf nevét, — lehet ott látni indus, török, tatár, perzsa stb. neveket; alig

van hírneves idegen, ki Budapesten átutazva a nemzeti kaszinót föl nem kereste volna.

Ezenkívül még két könyv van a kaszinóban közhasználatra kitéve, egyik a panasz-, másik az indítványkönyv. Az elsőbe a tagok a szolgálat, rend vagy valamely tapasztalt hiány fölötti észrevételeiket, másikba pedig az egyes javítása és emelése vagy pedig valami irodalmi termék beszerzése iránti javaslatokat jegyzik be; eme könyvek a választmányi üléseken megvizsgálatnak s a választmány intézkedése ugyanoda bejegyeztetik. Eme könyvek átlapozása bár fáradságos, de még sem egészen érdektelen, találunk benne adatokat a múltira nézve, mik érdemesek a főlemlítésre. Így egy 1844. évben gróf Dessewffy Emil által bejegyzett panaszról megtudjuk, hogy azok a panaszok, melyeket az ivóvíz rossz-sága miatt hangoztatunk, már nagyon régi keletűek, mert ezt panaszolja fel Dessewffy Emil gróf is s egyúttal azt is megtudjuk, hogy a régi Pest legjobb ivóvizét az Orczy-kertben levő u. n. Éliás-kút szolgáltatta, honnan a kaszinó havi 80 pfrtért látatott el ivóvízzel. Egy 1859. évi bejegyzésből pedig arról vehetünk tudomást, hogy ez időben Horvátország és hazánk között sokkal gyöngédebb viszony állott fenn, mint most 32 év múltán. Szinte hihetetlenül hangzik, ha most Jankovich Ádám aláírásával megerősítve olvassuk, hogy a zágrábi kaszinó közgyűlésén azon indítvány tétetett, hogy: «miután Horvátország értelmiségének legnagyobb része a magyar nyelvet nemcsak beszéli, de a magyar irodalmi mozgalmak iránt

is élénken érdeklődik, a már eddig is járatott magyar lapok mellé a többiek is mind meghozassanak.» — Ismétlem, hogy bármily hihetetlenül hangzik is a mi füleinknek ma, a közgyűlés egyhangú helyesléssel fogadta az indítványt s a zágrábi kaszinó az összes magyar lapokat járatta; a viszonzóság elvénél fogva ekkor a nemzeti kaszinó is megrendelte a jelesebb horvát lapokat. Minő változás 32 év alatt! Most kísérténé meg valaki Zágráb városában ilyen indítványt tenni, tudom, hogy örökre elmenne tőle a kedve!

Szóljunk még valamit a kaszinói életről. A nemzeti kaszinó szezonja tulajdonképpen október 1-től márczius végeig tart s ez időszakon kívül csak a májusi és augusztusi lóversenyek teszik élénkebbé a különben csöndes termeket. Legjobban látogatott azonban november közepétől márczius végeig. Ezen időszakban állandóan nagy közönség látogatja termeit. Különösen élénk a kaszinó a színházi előadások befejezte után, mikor a különben tágas helyiségek mindenütt tömve vannak. Az olvasóteremben minden hely el van foglalva, az esti lapok kézzől-kézre járnak; a játékszobákban whist, tarokk és besique-partiek foglalják el az asztalokat s egyszer-mászor egy kis hazai csöndes is elcsúszik. A billiárd-asztaloknak is megvannak a maguk látogatói, a sakkasztalok is ritkán állnak üresen.

A szalonokban nagyobb társaságok ülnek össze s élénken vitatják meg a napi eseményeket, a felszínen levő érdekesebb társadalmi, művészeti vagy politikai kérdéseket, mindenütt élet, mozgás, az a jóleső csöndes zsibon-

gás, mely minden soktagú társaságot jellemez s melyet csak olykor-olykor szakít meg egy élénkebb fölkiáltás vagy vidám kacaj; itt-ott egy jóízű tréfa siklik le egyik vagy másik ajkáról, a másik perczben már a harmadik teremben ismétlik a jó mondást, s csoportról-csoportra haladva csak-

álló társaságot összehozni, melynek kényelmes befogadására eme tánczterem épen alkalmas.

Ezenkívül évenként egy-egy nagyobb bál is szokott a kaszinóban tartatni, a tulajdonképeni hivatalos kaszinóbál, mikor a kaszinói élet egy napra felfüggesztetik s e palota ösz-



A NEMZETI KASZINÓ OLVASÓ-TERME.

hamar az egész kaszinót bejárja egy-egy sikerült bon-mot.

A farsangi időszak alatt gyakoriak a kisebb táncmulatságok, s e célra a földszinten levő tánczterem szolgál, mely egy ebédlőterem és kisebb szalonnal áll összeköttetésben. Megesik, hogy néha hetenként 3-szor is áldoz Terpsychorenak a hővérű fiatalság, hisz oly könnyű egy 30—40 tagból

szes termei a bál céljaira engedtetnek át. — Az utolsó ilyen nagyobb bál 1888. február 13-án tartatott, a melyen a trónörökös pár is élénk részt vett; különösen a szépséges trónörökös né, ki fenséges megjelenésével és virágszerű arczával örökre feledhetetlen lesz azok előtt, kik e bálon résztvettek, s ki fáradhatatlan tánczosnak bizonyult, mert reggel

7 óráig — mikor a kocsai előállott — alig pihenve valamit, folyton tánczolt.

Habár a farsang elmúltával a kisebb táncmulatságok is megszűnnek, nem lehet kívánni, hogy olyan helyet, melyet nemcsak az idősebbek hanem ifjabb emberek is látogatnak, a jókedv állandóan kerüljön. Olykor-olykor most is megcsendül a Berkes muzsikája a földszinti éttermekben, majd kesereg, majd sír az a négy húr az ügyes cigány vonója alatt s vele sír a hallgatóság, mintegy bizonyosságul annak, hogy ezer év múltán is sírva vígad a magyar, legyen az herczeg vagy közönséges pór!

Bocsánatot tisztelt szerkesztő úr, de csak most veszem észre, hogy tollam fékevesztetten szalad a türelmes papiroson; a Magyar Salonnak nagyigényű olvasó közönsége van,

s ezen igények annál jogosabbak, mert a Magyar Salon azokat mindig ki is tudta elégíteni, sietek tehát én is bezárni ismertetésemet, hogy helyet adjak érdemesebb dolgozatoknak, csak még pár szót a kaszinó vezetéséről.

A kaszinó élén 3 tagu igazgatóság áll, kik közül az elnök-igazgató — most már 12 év óta — Károlyi István gróf fáradhatatlan buzgalommal vezeti az egyelet ügyeit; igazgató társai: gróf Széchenyi Béla, társadalmi és irodalmi mozgalmaink e zajtalanul működő bajnoka, és Szabó Miklós, a m. kir. curia elnöke.

Hogy a nemzeti kaszinó anyagilag is elég jól áll, erre nézve elég az elmúlt 1890-ik év pénztári összebevételét feltüntetni, mi 153.449 fit 90 krt mutat.

